

Л. М. Грень, професор, доктор наук з державного управління, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Hren Larisa, Professor, Doctor of Science in Public Administration, Professor, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

E-mail: mega_lgren@ukr.net

ORCID ID 0000-0003-4466-6018

О. В. Грибко, кандидат наук з державного управління, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Hrybko Olga, Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

E-mail: 1812_12@ukr.net

ORCID ID 0000-0003-3227-608X

М. К. Чеботарьов, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Chebotarev Mykola, Associate Professor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, National Technical University 'Kharkiv Polytechnic Institute'

E-mail: kchebotarev325@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-3915-7705

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В СУСПІЛЬСТВІ ЗМІН: ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА

Розглянуто досвід кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» щодо здійснення практичної складової соціальних аспектів сталого розвитку в суспільстві змін на прикладі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», відкритої у 2022 році. Розглянуто науково-комунікативний захід, започаткований авторами у 2023 році, «Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін» та його роль у науково-дослідній роботі здобувачів освітньо-професійної програми «Управління в сфері соціального забезпечення». Обґрунтовано орієнтацію освітньо-професійної програми на підготовку фахівців у сфері соціального забезпечення, здатних розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі соціального забезпечення або у процесі навчання, що характеризується невизначеністю умов. Розглянуто навчальну, наукову і практичну активність здобувачів освіти, спрямовану на покращення добробуту суспільства, що відповідає стратегічному плану розвитку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» та досягненню цілей сталого розвитку українського суспільства.

Ключові слова: цілі сталого розвитку, соціальне забезпечення, управління, здобувачі освіти, освітньо-професійна програма.

SOCIAL ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN A CHANGING SOCIETY: A PRACTICAL COMPONENT

The experience of the Academician I. A. Zyazyun Department of Pedagogy and Psychology of Social Systems Management

of the National Technical University 'Kharkiv Polytechnic Institute' in implementing the practical component of social aspects of sustainable development in a society of change on the example of speciality 232 'Social Security', opened in 2022, is considered. The article considers the scientific and communicative event, launched by the authors in 2023, 'Actual Problems of Social Development in a Society of Changes' and its role in the research work of students of the educational and professional programme 'Management in the field of social security'. The orientation of the educational and professional programme to the training of specialists in the field of social security, capable of solving complex tasks and problems in the field of social security or in the process of education, characterised by uncertainty. The educational, scientific and practical activity of students aimed at improving the welfare of society, which corresponds to the strategic development plan of the National Technical University 'Kharkiv Polytechnic Institute' and the achievement of the goals of sustainable development of Ukrainian society, is considered.

Keywords: sustainable development goals, social security, management, education seekers, educational and professional program

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» стали 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань [21]. У грудні 2020 року Кабінет Міністрів України вніс зміни до Регламенту, яким відтепер встановлено, що необхідність досягнення Цілей сталого розвитку враховується у процесі формування та реалізації державної політики України. Таким чином, на державному рівні Цілі сталого розвитку закріплено як орієнтири для розроблення програмних і прогнозних документів. [15]. У липні 2020 року Україна на Політичному форумі високого рівня зі сталого розвитку під егідою Економічної і соціальної ради ООН представила світовій спільноті перший Добровільний національний огляд стану досягнення Цілей сталого розвитку [20]. У 2021 році запроваджено постійний моніторинг індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку [5]. Із початком повномасштабної збройної агресії РФ проти України виникла необхідність актуалізації локальних завдань та індикаторів Цілей сталого розвитку [8].

Зміни, що відбуваються в суспільстві, потребують постійного коригування дій, щоб «покінчити з бідністю, захистити планету та поліпшити життя та перспективи кожного, в усьому світі» [5].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій, на які спираються автори. Соціальним аспектам сталого розвитку в суспільстві змін присвячено започаткований авторами у 2023 році науково-комунікативний захід – I Міжнародну науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін» (27–29 квітня 2023 року, НТУ «ХПІ», м. Харків) [1]. II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін» відбулася 28–30.03.2024 року (НТУ «ХПІ», м. Харків) [2]. Конференції привернули велику увагу наукової спільноти Естонії, США, Польщі, Німеччини, Румунії, Молдови, Франції. Постійними спікерами заходу є науковці професійної та

технічної освіти Школи Освіти, Коледжу вільних мистецтв і Науки про людину, Політехнічного університету Вірджинії, США. Секції конференції («Філософсько-педагогічні аспекти духовного розвитку українського суспільства»; «Лідерство в соціальній сфері»; «Соціальна політика та соціальне забезпечення в суспільстві змін»; «Право та публічне управління суспільним розвитком»; «Психологічні аспекти забезпечення соціального розвитку»; «Соціальна реабілітація: спорт, туризм, дозвілля»; «Міжнародне співробітництво та іншомовна комунікація в розвитку суспільства») та їхнє наповнення тезами свідчать про неабиякий інтерес науковців, аспірантів і студентів до подій, що відбуваються в Україні і світі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Незважаючи на теоретичні напрацювання у сфері сталого розвитку, на недостатньому рівні висвітлена практична складова соціальних змін, що відбуваються завдяки наполегливій праці освітян, їхньому повсякденному внеску у розвиток науки, сприяння миру та інклюзивному суспільству.

Мета статті – здійснити аналіз практичної складової соціальних аспектів сталого розвитку в суспільстві змін на прикладі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», відкритої у 2022 році на кафедрі педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Викладення основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Навчальний процес у Національному технічному університеті (НТУ «ХПІ») базується на прогресивних методологіях, методично-організаційних підходах, серед яких визначальними є наскрізна фундаменталізація освіти, значна гуманітарна складова, підготовка студентів до творчого пошуку та прийняття оригінальних патентоспроможних і конкурентоспроможних інженерних рішень, глибока екологічна підготовка фахівців тощо.

Ураховуючи стан, у якому перебуває наша країна, проблем національної економіки та необхідності її відновлення, особливого значення набуває істотне удосконалення фахової підготовки

майбутніх фахівців на підставі компетентнісного підходу, який потребує підвищення їхньої професійної підготовки, опанування людинознавчих технологій, глибоких психолого-педагогічних та управлінських знань, загальної та управлінської культури, сучасних педагогічних, психологічних і управлінських технологій.

З огляду на важливість формування не тільки професійних, а й високих моральних та організаційських якостей у своїх вихованців, НТУ «ХП» постійно поліпшує гуманітарну складову освітнього процесу. Саме тому з початку нового тисячоліття гуманітарна парадигма в освітній практиці нашого університету набувала нового імпульсу при активній підтримці академіків В. Кременя, І. Зязюна, Н. Нічкало та інших представників НАПН України [2].

Кафедра педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна НТУ «ХП» є випусковою за такими спеціальностями – психологія, педагогіка, соціальна робота і соціальне забезпечення. У рамках нашого дослідження розглянемо тільки діяльність кафедри стосовно галузі знань 23 «Соціальна робота»: магістратура – спеціальність 232 «Соціальне забезпечення». Відгуком на виклики воєнного часу було створення нової спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» (магістратура), галузь знань 23, освітньо-професійна програма (ОПП) «Управління в сфері соціального забезпечення». Перший набір здобувачів вищої освіти було здійснено 2022 року, а оновлення Програми вперше відбулося 2023 року.

Соціальне забезпечення є невідривним від суспільства, спрямовано на всі його прошарки, тому актуальною є підготовка управлінців у сфері соціального забезпечення.

Предметною областю спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» є галузь соціального забезпечення. Об'єктом вивчення та діяльності є система заходів, спрямованих на соціальне забезпечення населення від соціальних ризиків. Програма орієнтована на підготовку фахівців у сфері соціального забезпечення, здатних розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі соціального забезпечення або у процесі навчання, що характеризується невизначеністю умов. Цілі ОПП відповідають місії та стратегії НТУ «ХП» [12; 18], а саме: згідно з місією, здійснюється динамічне, інтегративне та інтерактивне навчання; прикладна орієнтація ОПП базується на проведенні прикладних наукових досліджень у галузі соціальної роботи; на проєктних і апробованих практичних результатах із урахуванням стану розвитку інновацій, перспектив їхнього використання та впровадження; забезпечення лідерства в управлінні соціальними процесами.

Цілі й програмні результати навчання ОПП відповідають тенденціям розвитку спеціальності та ринку праці. Адже українська освіта повинна реагувати на виклики, які постають перед громадянами через війну. Під час наради з МОН та іншими міністерствами Д. Шмигаль повідомив, що є необхідність збільшити держзамовлення у закладах освіти на медиків і соціпрацівників. Допомогти подоланню цих негативних явищ здатні саме професіонали в галузі соціальної роботи та соціального забезпечення. Розроблені мета та результати навчання ОПП відповідають положенням Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей [7].

При розробленні ОПП було враховано також регіональний контекст, адже Харків і Харківська область є одними з найбільш постраждалих регіонів унаслідок російської агресії. Згідно зі Стратегією розвитку Харківської області на період до 2027 р. [17] соціальний захист та соціальна підтримка населення стає нагальною проблемою. На підготовку фахівців для вирішення вищевказаних проблем і спрямована зазначена ОПП. Стратегія визначає й низку актуальних пріоритетів соціально-гуманітарного розвитку, тому професійна підготовка здійснюється з урахуванням принципів гуманітарної освіти та передбачає опанування здобувачами базових знань не лише із соціального забезпечення, а й із суміжних наук. Відповідно до Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки сформовано мету ОПП, що полягає в забезпеченні набуття здобувачами вищої освіти знань, умінь та навичок, за допомогою яких вони будуть здатні до розв'язання завдань, проблем у сфері соціального забезпечення із застосуванням положень і методів сучасних технологій управління. Особливістю ОПП є формування й розвиток ефективних управлінських якостей керівника соціального закладу в умовах невизначеності.

Ураховуючи сучасні реалії функціонування системи соціального забезпечення, здобувачі вищої освіти опановують «м'які навички», а саме: вчать роботи з емоціями, співпраці в команді, розвитку ініціативності, креативності та впевненості у своїх діях у майбутній професійній діяльності.

Практична спрямованість навчання забезпечує майбутнім випускникам здатність сприймати критику й надавати критичні зауваження.

Завдяки впровадженню у зміст дисциплін із питань управління соціальною сферою елементів інформаційно-комунікативних технологій у галузі «Соціальна робота» відбувається формування компетентностей з організаційної та управлінської діяльності в соціальних службах.

ОПП передбачає всебічний розвиток здобувачів вищої освіти, реалізацію студентоцентрованого навчання, побудову індивідуалізованої траєкторії

навчання, дотримання принципів академічної доброчесності, розвиток креативних здібностей, відповідність принципам Болонського процесу тощо.

Теоретичним змістом предметної області є поняття, концепції, принципи управління у сфері соціального забезпечення, їхні закономірності, соціальний захист населення на рівні територіальної громади, надання соціально-психологічної допомоги особам, що опинилися в складних життєвих обставинах. Із цією метою в ОП передбачені такі обов'язкові компоненти: Правові основи управління соціальною сферою, Філософія управління, Основи інформаційно-аналітичної діяльності керівника соціального закладу, Державна соціальна політика, Лідерство в управлінні соціальними процесами, Адаптивне управління, Національна безпека у сфері соціального захисту тощо.

У рамках навчання майбутніх магістрів із соціального забезпечення в ОПП застосовуються такі методи, методики та технології: загальноуправлінські, загальнонаукові. У сфері соціального забезпечення: комплекс правил, процедур та методів проведення оцінювання потреб об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах; для лідерів об'єднаних територіальних громад, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів, уповноважених приймати рішення щодо соціальної політики; для фахівців із соціальної роботи, суб'єктів незалежно від форм власності та господарювання, що надають соціальні послуги, інших фахівців, що працюють в об'єднаній територіальній громаді для забезпечення зв'язку, координації дій щодо оцінювання потреб у соціальних послугах.

Перелік фахових компетентностей, що містяться в ОПП, дає змогу сформувати та розвинути у здобувачів вищої освіти комплекс знань та вмінь, які застосовуються у професійній діяльності.

Вибір методів навчання/викладання на ОПП, які сприяють досягненню результатів навчання, регламентуються Положенням «Про організацію освітнього процесу» [14], зумовлений цілями навчання, відповідає вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи (передбачено їхню варіативність, урахування свободи слова та творчості). На вибір методів навчання/викладання у межах кожної освітньої компоненти (ОК) впливає педагогічна майстерність викладача та його обізнаність із сучасними педагогічними методиками, з урахуванням Європейських стандартів освіти підготовки фахівців із соціального забезпечення. Так, для інтеграції теоретичних знань та практичного досвіду, у межах освітнього компонента «Соціальна політика» вибрано методи: дискусії на кшталт «круглий стіл» та «парламентські дебати», вправи з критичного та аналітичного мислення тощо. Для досягнення результату навчання із виявлення потреб різних верств населення й розроблення відповідних програм

соціального захисту щодо їхнього вирішення, у межах освітнього компонента «Інформаційно-аналітична діяльність керівника соціального закладу» використовуються методи кейс-навчання, ситуативного та інтерактивного навчання.

Практична підготовка здійснюється відповідно до Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти НТУ «ХП» [13] і відбувається в організаціях, пов'язаних із соціальним забезпеченням (Харківський обласний центр соціальних служб; Харківський міський центр соціальних служб та ін.) згідно з договорами. При визначенні змісту практики враховуються пропозиції роботодавців і випускників.

З огляду на сучасні реалії функціонування системи соціального забезпечення, набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills) – «м'яких навичок», а саме: роботи з емоціями, співпраці в команді, розвитку ініціативності, креативності та впевненості у своїх діях у майбутній професійній діяльності – реалізується в навчальному плані такими дисциплінами: «Інтелектуальна власність», «Теорія та методика наукових досліджень», «Основи інформаційно-аналітичної діяльності керівника соціального закладу» та доповнюється вибірковими освітніми компонентами: «Інформаційна політика та PR-технології в управлінні», «Лідерство в управлінні соціальними процесами», «Іміджологія та розвиток soft skills», «Соціально-психологічні комунікації в управлінні», «Ділове спілкування та риторика», «Теорія і практика тренінгової роботи», «Психологія травм у соціальній роботі», «Комунікації керівника в інформаційному суспільстві», «Тимбілдинг у соціальному забезпеченні». Soft skills дають змогу випускникам ЗВО бути успішними у своїй професійній діяльності.

Отже, ОПП уможливило забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills) упродовж періоду навчання, які відповідають цілям та результатам навчання програми.

Відповідно до Положення про академічну мобільність студентів університету здобувачі вищої освіти мають право здійснювати навчання в закладі-партнері. НТУ «ХП» має велику кількість міжнародних партнерів серед закордонних закладів вищої освіти та компаній [19].

Методи навчання/викладання на ОПП відповідають принципам академічної свободи та передбачають самостійність і незалежність учасників освітнього процесу. Викладачі орієнтуються на потреби та запити здобувачів, вибираючи відповідні методи навчання/викладання, які спрямовані на забезпечення рівних можливостей для здійснення навчальної взаємодії. Поширеною практикою на ОПП є впровадження педагогічних інновацій у професійну підготовку майбутніх фахів-

ців, семінари та тренінги за участю спеціалістів Харківського обласного центру соціальних служб тощо.

На ОПП створюються умови, які сприяють поліпшенню автономії та мотивації здобувачів та ефективності опанування ними практичних умінь/навичок. Зокрема, здобувачі мають змогу обирати теми наукових досліджень (від есе до дипломної роботи), інструментарій для їхнього проведення, бази практик, наукового керівника тощо. Наприклад, у межах ОК «Державна соціальна політика» передбачено курсову роботу. Викладачем надаються можливості здобувачам самостійно обирати напрям дослідження (самостійно формулюючи його тему).

Завдяки участі в семінарах від стартап-центру «SPARK» здобувачі мають змогу удосконалити компетентності, розкрити творчий потенціал та вільно оприлюднити власні досягнення [16].

Здобувачами висвітлено здобутки науково-дослідної роботи (НДР) у вигляді тез, проєктів тощо. У межах кваліфікаційної роботи здобувачі презентували власні дослідження у міжнародних конференціях «Лідери XXI століття. Погляд у майбутнє» (2022; 2023) [9; 10], «Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін» (2023; 2024) [1; 2], XXXI Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я (MicroCAD-2023)» (2023) [6].

Власні досягнення здобувачі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» можуть оприлюднити і на сторінках Вісника Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства». Видання присвячене визначенню проблем розвитку українського суспільства та пошуку шляхів їхнього вирішення засобами соціально-гуманітарних наук і технологій. Мультидисциплінарне видання містить розділ «Соціальна політика та соціальне забезпечення в суспільстві змін», де здобувачі разом із викладачами, які працюють на ОПП, публікують свої статті (Л. Грень, А. Сосіпатов. Ініціативна реконструкція занедбаних будівель як спосіб формування фондів житла для внутрішньо переміщених осіб [3], О. Грибко, Ж. Харківська-Дзюба. Соціальна підтримка громадян України-мігрантів у новому соціокультурному середовищі (на прикладі Португалії) [4].

Уперше в педагогічній майстерні XXI Міжнародної школи-семінару «Сучасні педагогічні технології в освіті» 9–12 квітня 2024 року в НТУ «ХПІ» спільно з викладачем Л. Грень спікером був здобувач ОПП А. Сосіпатов (педагогічна майстерня «Прояв лідерства в ініціативній реконструкції занедбаних будівель як способу формування фондів житла для внутрішньо переміщених осіб») [11].

Здобувачі ОПП «Управління в сфері соціального забезпечення» є учасниками гуртків кафедри «Актуальні питання соціальної роботи», «Волонтерство у соціальній сфері», «Розвиток лідерського потенціалу у соціальній сфері», «Психологія травм у соціальній роботі», що підтверджує зацікавленість спеціальністю та бажання отримати науково-теоретичні знання та поєднати їх із практичним досвідом. Адже здобувачі – люди, які мають великий досвід у галузі соціальної роботи (помічник депутата, засновник громадської організації (ГО) «Свідома молодь+», голова правління ГО «МИР», засновник ГО «Відкриття моментів» тощо).

Тому вибрані теми магістерських робіт (наприклад, «Орієнтація соціального забезпечення на гідний рівень життя», «Медична реформа в Україні: підвищення рівня медичного забезпечення», «Удосконалення системи соціального захисту», «Удосконалення працевлаштування осіб з інвалідністю як запорука їхньої соціальної інтеграції», «Пріоритетні напрями соціального захисту прав сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні», «Роль соціальної реклами у підвищенні доступності соціальних послуг», «Захист учасників бойових дій та членів їхніх сімей в Україні: соціально-психологічний аспект» тощо) відповідають інтересам здобувачів, а їхні напрацювання можуть бути використані ними у подальшій діяльності.

Про дієвість ОПП «Управління в сфері соціального забезпечення» свідчить отриманий сертифікат про акредитацію строком на 5 років.

Висновки з дослідження. На прикладі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», відкритої у 2022 році на кафедрі педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», автори статті (за сумісництвом гарант та члени робочої групи з розроблення ОПП «Управління в сфері соціального забезпечення») довели можливість практичного здійснення актуальних соціальних завдань суспільства. Суспільство потребує адаптації своїх членів до змін, що відбуваються в тяжкі часи для країни. Перед освітянами є завдання організувати навчальну, наукову і практичну роботу здобувачів освіти, адаптовану до змін, спрямовану на досягнення цілей сталого розвитку українського суспільства.

Перспективи подальших розвідок. Перспективами подальших розвідок стане розгляд бакалаврської ОПП «Соціальна робота» спеціальності 231 «Соціальна робота», яка стартувала у 2023 році на кафедрі педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції 27–29 квітня 2023 р., м. Харків. За заг. ред. Кіпенського А. В. Х. : НТУ «ХП», 2023. 209 с.

2. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 28–30 березня 2024 р., м. Харків. За заг. ред. Кіпенського А.В. Х. : НТУ «ХП», 2024. 187 с.

3. Грень Л. М., Сосіпатров А. М. (2023). Ініціативна реконструкція занедбаних будівель як спосіб формування фондів житла для внутрішньо переміщених осіб. Вісник Національного технічного університету «ХП». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. № 2. С. 89–93.

4. Грибко О. В., Харківська-Дзюба Ж. В. (2024). Соціальна підтримка громадян України-мігрантів у новому соціокультурному середовищі (на прикладі Португалії). № 1. С. 78–83.

5. Індикатори цілей сталого розвитку. URL : <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>

6. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXXI міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022, 17–20 травня 2023 р. / за ред. проф. Сокола Є. І. Харків: НТУ «ХП». – 1405 с.

7. Концепція реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>

8. Координація імплементації Цілей сталого розвитку. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina/koordinatsiia-implementatsii-tsilei-staloho-rozvitku>

9. Лідери XXI століття. Погляд у майбутнє: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 22–23 жовтня 2022 р. / за заг. ред. Романовського О. Г. Х. : НТУ «ХП», 2022. 127 с. URL : <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/59234>

10. Лідери XXI століття. Погляд у майбутнє: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції 26–27 жовтня 2023 р. / за заг. ред. Романовського О. Г. Х. : НТУ «ХП», 2023. 141 с. URL : https://kafk.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/2_2023.pdf

11. XXI Міжнародна школа-семинар Сучасні педагогічні технології в освіті. URL : <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2024/03/Programa-konferentsiyi-z-anotatsiyamy.pdf>

12. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут. Цілі сталого розвитку університету. URL : <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/mission/>

13. Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти НТУ «ХП». URL : <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/dokumentanti-ntu-hpi-2/>

14. Положення «Про організацію освітнього процесу». URL : [http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-](http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-content/uploads/sites/17/2019/10/POLOZHENNYA-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-2017_01_27.doc)

[content/uploads/sites/17/2019/10/POLOZHENNYA-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-2017_01_27.doc](http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-content/uploads/sites/17/2019/10/POLOZHENNYA-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-2017_01_27.doc)

15. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>

16. Стартап-центр НТУ «ХП» «SPARK». URL : <https://web.kpi.kharkov.ua/spark/>

17. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2027 р. <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>

18. Стратегічний план розвитку НТУ «ХП» на 2019–2025 роки. URL : <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/strategichnyj-plan-rozvytku-ntu-hpi-na-2019-2025-roky/>

19. Університети-партнери. URL : <https://web.kpi.kharkov.ua/asu/mizhnarodna-diyalnist/universiteti-partneri/>

20. Цілі сталого розвитку Україна. Добровільний національний огляд. URL : <https://ukraine.un.org/sites/default/files/202110/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf>

21. Цілі сталого розвитку та Україна. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

22. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. URL : <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

REFERENCES

1. Aktualni problemy sotsialnoho rozvytku v suspilstvi zmin (2023). [Actual problems of social development in the society of changes]: Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 27–29 kvitnia 2023 r., m. Kharkiv. Za zah. red. Kipenskoho A.V. Kh. : NTU «KhPI», 209. [in Ukrainian].

2. Aktualni problemy sotsialnoho rozvytku v suspilstvi zmin (2024). [Actual problems of social development in the society of changes]: Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 28-30 bereznia 2024 r., m. Kharkiv. Za zah. red. Kipenskoho A.V. Kh. : NTU «KhPI», 187. [in Ukrainian].

3. Hren, L. M., Sosipatrov, A. M. (2023). Initsiatyвна реконstruktsiia zanedbanykh budivel yak sposib formuvannia fondiv zhytla dlia vnutrishno peremishchenykh osib [Initiative reconstruction of abandoned buildings as a way of forming housing funds for internally displaced persons]. Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI». Seria: Aktualni problemy rozvytku ukrainskoho suspilstva. 2, 89–93. [in Ukrainian].

4. Hrybko, O. V., Kharkivska-Dziuba, Zh. V. (2024). Sotsialna pidtrymka hromadian Ukrainy-mihrantiv u novomu sotsiokulturnomu seredovyshchi (na prykladi Portuhalii) [Social support of Ukrainian migrant citizens in a new socio-cultural environment (using the example of Portugal)]. 1, 78–83. [in Ukrainian].

5. Indykatory tsilei staloho rozvytku [Indicators of sustainable development goals]. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/> [in Ukrainian].
6. Informatsiini tekhnolohii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia: tezy dopovidei KhXKhI mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii MicroCAD-2023 (2023). [Information technologies: science, technology, technology, education, health: abstracts of reports of XXI international scientific and practical conference MicroCAD-2022], 17–20 travnia 2023 r. / za red. prof. Sokola Ye.I. Kharkiv: NTU «KhPI», 1405. [in Ukrainian].
7. Kontsepsiia realizatsii derzhavnoi polityky shchodo sotsialnoho zakhystu naseleння ta zakhystu prav ditei [The concept of implementation of state policy on social protection of the population and protection of children's rights]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text>
8. Koordynatsiia implementatsii Tsilei staloho rozvytku [Coordination of the implementation of the Sustainable Development Goals]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina/koordynatsiia-implementatsii-tsilei-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].
9. Lidery XXI stolittia. Pohliad u maibutnie (2022). [Leaders of the 21st century. A look into the future]: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 22–23 zhovtnia 2022 r. / Za zah. red. Romanovskoho O. H. Kh. : NTU «KhPI», 127. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/59234> [in Ukrainian].
10. Lidery XXI stolittia. Pohliad u maibutnie (2023). [Leaders of the 21st century. A look into the future]: Materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 26–27 zhovtnia 2023 r. / Za zah. red. Romanovskoho O. H. Kh. : NTU «KhPI», 141. URL: https://kafk.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/2_2023.pdf [in Ukrainian].
11. XXI Mizhnarodna shkola-seminar Suchasni pedahohichni tekhnolohii v osviti (2024). [XXI International school-seminar Modern pedagogical technologies in education]. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2024/03/Programa-konferentsiyi-z-anotatsiyamy.pdf> [in Ukrainian].
12. Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Kharkivskiyi politekhnichnyi instytut». Tsili staloho rozvytku universytetu [National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute». Goals of sustainable development of the university]. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/mission/> [in Ukrainian].
13. Polozhennia pro poriadok provedennia praktychnoi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity NTU «KhPI» [Regulations on the procedure for conducting practical training of higher education applicants of NTU «KhPI»]. URL: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/dokumenti-ntu-hpi-2/> [in Ukrainian].
14. Polozhennia «Pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu» [Regulation «On the organization of the educational process»]. URL: http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/wp-content/uploads/sites/17/2019/10/POLOZHENNYA-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-2017_01_27_.doc [in Ukrainian].
15. Pro zatverdzhennia Rehlamentu Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approval of the Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 lypnia 2007 r. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>
16. Startup-tsentri NTU «KhPI» «SPARK» [Start-up center of NTU «KhPI» «SPARK»]. URL: <https://web.kpi.kharkov.ua/spark/> [in Ukrainian].
17. Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na period do 2027 r. [Development strategy of the Kharkiv region for the period until 2027]. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf> [in Ukrainian].
18. Stratehichni plan rozvytku NTU «KhPI» na 2019–2025 roky [Strategic development plan of NTU «KhPI» for 2019–2025.]. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/strategichnyj-plan-rozvytku-ntu-hpi-na-2019-2025-roky/> [in Ukrainian].
19. Universytety-partnery [Partner universities]. URL: <https://web.kpi.kharkov.ua/asu/mizhnarodna-diyalnist/universiteti-partneri/> [in Ukrainian].
20. Tsili staloho rozvytku Ukraina. Dobrovilnyi natsionalnyi ohliad [Goals of sustainable development of Ukraine. Voluntary National Review]. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/202110/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf> [in Ukrainian].
21. Tsili staloho rozvytku ta Ukraina [Goals of sustainable development and Ukraine]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [in Ukrainian].
22. Yak OON pidtrymuie Tsili staloho rozvytku v Ukraini [How the UN supports the Sustainable Development Goals in Ukraine]. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> [in Ukrainian].

Цитувати: Грень Л. М., Грибко О. В., Чеботаров М. К. Соціальні аспекти сталого розвитку в суспільстві змін: практична складова. *Постметодика*. 2024. № 2. С. 42–48.

Gren L.M., Hrybko O.V., Chebotaryov M.K. (2024). Sotsialni aspekty staloho rozvytku v suspilstvi zmin: praktychna skladova. [Social aspects of sustainable development in a changing society: a practical component]. *Postmetodyka*. 2 (143). 42-48. [in Ukrainian]. URL: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1868>